

Володимир КОСТЕЦЬКИЙ

кандидат економічних наук, доцент, Тернопільський національний економічний університет, Тернопіль, Україна, kvv.scales@gmail.com

ORCID ID: 0000-0002-0179-9526

Іван ПРИМАЧЕНКО

кандидат економічних наук, доцент, Національний університет "Одеська юридична академія", Одеса, Україна, ivan.prymachenko@gmail.com

ORCID ID: 0000-0003-1908-4278

СУЧАСНІ АСПЕКТИ ПОШУКУ СТИМУЛІВ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Вступ. Сучасні тенденції розвитку національних економік у глобалізованому фінансовому просторі зумовлені необхідністю зростання конкурентоспроможності суб'єктів господарювання на основі активізації інноваційної діяльності. Водночас результативність фінансової політики в умовах ринкової конкуренції має проявлятися у стимулюванні інновацій, використанні здобутків науково-технічного прогресу, інтелектуалізації виробництва і, як наслідок, впровадженні нововведень в усіх сферах життєдіяльності. У цьому контексті актуалізується роль держави та суб'єктів господарювання в частині застосування інструментів стимулювання інноваційних процесів з метою забезпечення сталого розвитку країни, фінансової стабільності суб'єктів господарювання та зростання рівня добробуту громадян.

Мета – з'ясувати сучасні наукові підходи щодо стимулювання суб'єктів господарювання до здійснення інноваційної діяльності з метою забезпечення фінансової стабільності та зростання економіки країни.

Результати. Досліджено поняття інновацій та сучасні проблеми стимулювання інноваційної діяльності суб'єктів господарювання. Розглянуто проблеми створення і розвитку інноваційної інфраструктури підприємства як необхідної умови підвищення рівня його інноваційного розвитку. Розкрито вплив системи стимулювання персоналу на розширення інноваційних можливостей і зміцнення конкурентоспроможності підприємства. Виявлено, що стимулювання інноваційної діяльності можливе через комплексне проведення організаційних заходів на державному рівні та створення умов для ефективної співпраці наукового і підприємницького секторів у сфері інноваційної діяльності. З'ясовано, що у процесі управління інноваційною діяльністю слід дотримуватися інтеграційного комплексного підходу до усіх рівнів господарювання.

Висновки. Для забезпечення подальшого розвитку інноваційної діяльності в Україні необхідне комплексне використання методів стимулювання інноваційної активності,

зокрема: оптимізація податкового законодавства; удосконалення законодавчої бази щодо діяльності венчурних фондів; поліпшення механізму захисту прав інтелектуальної власності; забезпечення ефективної співпраці наукового та підприємницького секторів у сфері інноваційної діяльності.

Ключові слова: інновації, інноваційна діяльність суб'єктів господарювання, інноваційна активність, інноваційні процеси, фінансова інноваційна інфраструктура, інноваційний розвиток економіки.

Рис.: 2, табл.: 1, бібл.: 10.

Владимир КОСТЕЦКИЙ

кандидат экономических наук, доцент, Тернопольский национальный экономический университет, Тернополь, Украина

Иван ПРИМАЧЕНКО

кандидат экономических наук, доцент, Национальный университет "Одесская юридическая академия", Одесса, Украина

СОВРЕМЕННЫЕ АСПЕКТЫ ПОИСКА СТИМУЛОВ К ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СУБЪЕКТОВ ХОЗЯЙСТВОВАНИЯ

Введение. Современные тенденции развития национальных экономик в глобальном финансовом пространстве обусловлены необходимостью роста конкурентоспособности субъектов хозяйствования на основе активизации инновационной деятельности. В то же время результативность финансовой политики в условиях рыночной конкуренции должна проявляться в стимулировании инноваций, использовании достижений научно-технического прогресса, интеллектуализации производства и, как следствие, внедрении нововведений во всех сферах жизнедеятельности. В этом контексте актуализируется роль государства и самих субъектов хозяйствования в части применения инструментов стимулирования инновационных процессов в целях обеспечения устойчивого развития страны, экономической стабильности субъектов хозяйствования и повышения уровня благосостояния граждан.

Цель – выявить современные варианты стимулирования субъектов хозяйствования к осуществлению инновационной деятельности с целью обеспечения финансовой стабильности и роста экономики страны.

Результаты. Исследовано понятие инноваций и современные проблемы стимулирования инновационной деятельности субъектов хозяйствования. Рассмотрены проблемы функционирования инновационной инфраструктуры предприятия с целью повышения уровня инновационного развития хозяйствующих единиц. Раскрыто влияние системы стимулирования персонала на расширение инновационных возможностей и укрепление конкурентоспособности предприятия. Обнаружено, что стимулирование инновационной деятельности возможно через комплексное проведение организационных мероприятий на государственном уровне и создание условий для эффективного сотрудничества научного и предпринимательского секторов в сфере инновационной деятельности.

Выводы. Для обеспечения дальнейшего развития инновационной деятельности в Украине необходимо комплексное использование методов стимулирования инновационной активности, в частности: оптимизация налогового законодательства; совершенствование законодательной базы о деятельности венчурных фондов; улучшение механизма защиты прав интеллектуальной собственности; обеспечение эффективного сотрудничества научного и предпринимательского секторов в сфере инновационной деятельности.

Ключевые слова: инновации, инновационная деятельность субъектов хозяйствования, инновационная активность, инновационные процессы, финансовая инновационная инфраструктура, инновационное развитие экономики.

Volodymyr KOSTETSKYI

Ph. D. (Economics), Assoc. Prof., Ternopil National Economic University, Ternopil, Ukraine, kvv.scales@gmail.com

ORCID ID: 0000-0002-0179-9526

Ivan PRYMACHENKO

Ph. D. (Economics), Assoc. Prof., National University "Odessa Law Academy", Odessa, Ukraine, ivan.prymachenko@gmail.com

ORCID ID: 0000-0003-1908-4278

MODERN ASPECTS OF SEARCHING INCENTIVES TO INNOVATIVE ACTIVITY OF BUSINESS ENTITIES

Introduction. In today's conditions of economic development, business entities face the challenge of reformatting systems, methods and economic mechanisms for managing sustainability in terms of innovative approach. Therefore, the solution of economic, social, managerial and personal problems in contemporary society implies a specific innovative style of management, which is based on innovation, innovation, systematic and continuous innovation activities.

The **purpose** is to identify the positive trends and shortcomings of the processes of innovative development of economic entities that exist in Ukraine, and to clarify modern scientific approaches to encourage businesses to innovate in order to ensure financial stability and innovative development of the country's economy.

Results. The study of the mechanism of innovation activity allows us to conclude that the formation and development of an innovative management strategy by an economic entity is an integration process that combines the processes of forecasting, planning and accounting of the resource base of the enterprise in the long-term, medium-term and short-term prospects in the new conditions modernization of the state economy. Creating a national innovation system is to build a holistic system that effectively transforms new knowledge into new technologies, products and services that find their real consumers in national or global markets. At the same time, attention should be paid to the development of an innovative strategy by each domestic enterprise, which will create conditions for positive trends in the development of this process.

Conclusions. Innovations are essentially related to the cyclical development of the economy, as they initiate new technological developments. Therefore, in an innovative economy, the state plays an important role in implementing anti-cyclical economic regulation, smoothing out cyclical fluctuations and mitigating their effects. To ensure the further development of innovation

in Ukraine, it is necessary to comprehensively use methods to stimulate innovation, in particular the improvement of tax legislation; improving the legal framework for venture funds; improving the mechanism of protection of intellectual property rights; ensuring effective cooperation between the scientific and business sectors in the field of innovation.

Keywords: *innovation, innovative activeness, innovative activity, innovative processes, financial innovation infrastructure, innovative development of the economy.*

JEL Classification: L20, O32, O38.

Постановка проблеми. У ринкових умовах інноваційний процес виступає ключовим фактором розвитку суб'єктів господарювання та запорукою їх успішної діяльності. Світовий досвід переконливо доводить, що акцент на інновації дає змогу не лише адаптуватися до змін умов господарювання, а й програмувати ці зміни у вигідному для суб'єкта господарювання напрямку. Проблема якнайшвидшого переходу на інноваційний шлях розвитку є актуальною для вітчизняних промислових підприємств, які втрачають ринкові позиції й тримаються на ринку в основному за рахунок реалізації стратегії вичерпання можливостей, у тому числі використання дешевої робочої сили, сповільнення розширеного відтворення виробничих потужностей, техніки та обладнання, фактичного призупинення досліджень зі створення нової продукції тощо.

Важливими напрямками забезпечення сталого функціонування і розвитку підприємств є впровадження прогресивних технологій, розробка нових продуктів, організаційних та управлінських рішень. Це можливо за допомогою науково-технічних досягнень, які поширюються у виробництві у формі інновацій. Оскільки інновації є найважливішим засобом забезпечення економічного зростання, конкурентоспроможності та фінансової стабільності будь-якого підприємства, то високих результатів вони можуть досягти лише за систематичного і цілеспрямованого здійснення інноваційної

діяльності, яка спрямована на реалізацію нових можливостей. Їх відкриває ринкове середовище, вони пов'язані із розробкою та впровадженням нових видів продукції, нових засобів виробництва та форм його організації, освоєнням нових ринків.

Саме тому підприємствам необхідно використовувати методи активізації інноваційної діяльності, найсучасніші технології та методи розвитку і реалізації інноваційного потенціалу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню проблем та напрямів розвитку інноваційної діяльності, аналізу закордонного досвіду у питанні стимулювання інноваційних процесів та можливості його застосування в Україні приділяється увага в дослідженнях багатьох учених. Сучасні світові тенденції інноваційної діяльності суб'єктів господарювання висвітлено у працях іноземних науковців: Дж. Адаїра [1], Р. Дюваля [5], Дж. Хонга [5], Я. Таймера [5]. Інституційні аспекти інноваційної діяльності, її стан та перспективи розвитку в Україні досліджували такі науковці, як: А. Силка [3], Ю. Терешко [2], Ю. Шипуліна [3] та ін. Проблеми та перспективи інноваційної діяльності підприємств та її економічної ефективності досліджували економісти І. Карпунь [10], А. Манойленко [8], Н. Михайленко [8]. Іноземний досвід фінансового регулювання інноваційних процесів висвітлили І. Алексєєв [7], В. Вакім [6], Р. Дулатов [4], Р. Желізняк [7]. Дослідження науковців є фундаментом для визначення напрямів

розвитку інноваційних процесів в Україні, вони дають змогу визначити пріоритетні шляхи удосконалення методів стимулювання інноваційної активності вітчизняних підприємств і забезпечення розвитку їх науково-технічного потенціалу. Аналіз робіт вітчизняних учених дає можливість дійти висновку про наявність в Україні значного потенціалу для забезпечення інноваційного розвитку економіки за умов підтримки й активних дій держави. Проте, варто зауважити, що на сьогодні проблема стимулювання інноваційного розвитку суб'єктів господарювання та економіки держави є комплексною і у контексті досягнення фінансової стабільності та зростання економіки України залишається актуальною.

Метою статті є визначення позитивних тенденцій та недоліків процесів інноваційного розвитку діяльності суб'єктів господарювання, які існують в Україні, та з'ясування сучасних наукових підходів щодо стимулювання суб'єктів господарювання до здійснення інноваційної діяльності з метою забезпечення фінансової стабільності та зростання економіки країни.

Вклад основного матеріалу дослідження. Інноваційна діяльність суб'єктів господарювання є одним із найбільш вагомих чинників позитивної динаміки розвитку економіки, що визначає її перебіг на тривалий період часу. Досвід економічно розвинених країн світу свідчить, що економічний розвиток країни та життєвий рівень у суспільстві визначається рівнем розвитку інноваційної діяльності. Сьогодні конкурентоспроможними є ті країни, галузі та підприємства, які займаються розробленням та впровадженням інновацій. Лідерство в галузі інновацій допомагає створити інноваційний клімат, який заохочує розвиток нових продуктів та послуг [1, с. 5]. Однак забезпечення інноваційної спрямованості розвитку економіки в цілому та окремих суб'єктів

господарювання зокрема в умовах тривалої економічної кризи є надзвичайно складним завданням, вирішення якого можливе лише за умови цілеспрямованої системи заходів, що реалізуються взаємоузгоджено та у контексті єдиного дерева цілей.

Інноваційна діяльність є невід'ємною складовою виробничо-господарської діяльності підприємства, зорієнтованої на оновлення й удосконалення його виробничих потужностей та організаційно-економічних відносин. Тобто це діяльність, спрямована на пошук, розробку, впровадження результатів наукових досліджень у новий або удосконалений продукт, послугу або процес з подальшим їх розповсюдженням для отримання прибутку [2, с. 14].

Інноваційність підприємства є важливою конкурентною перевагою. Її наявність дає можливість суб'єкту господарювання своєчасно захистити бізнес від загроз зовнішнього середовища через систему постійного пошуку нових можливостей позиціонування на ринку і подальшого розвитку. За рахунок запровадження інновацій з'являється можливість збільшувати доходи підприємства, прискорювати зростання його економічних показників, створювати конкурентні переваги, залучати інвесторів та споживачів.

Важливою конкурентною перевагою на рівні окремого підприємства є інноваційно сприятливе середовище, оскільки орієнтує всі сторони їхньої діяльності на безперервне створення і комерціалізацію інновацій, що дає змогу ефективніше, ніж конкуренти, задовольнити фактичні та латентні запити споживачів, сформувати й освоїти нові ринки чи їх сегменти.

Серед усієї сукупності факторів, що впливають на формування інноваційно сприятливого середовища, можна виокремити ті, які є керованими, тобто залежать від підприємства-інноватора, та некеровані,

до впливу яких підприємство повинно пристосовувати свою діяльність. До керованих факторів впливу на інноваційну діяльність суб'єкта господарювання можна віднести: нестачу власних коштів, недостатність інформації про нові технології, відсутність можливостей до кооперації з іншими виробниками і науковими організаціями, недостатню кількість кваліфікованого персоналу, несприятливість підприємств до інновацій. В свою чергу, до некерованих факторів належать: недостатня фінансова підтримка з боку держави, великий рівень витрат на інновації, високий ризик, недосконалість законодавчої бази, великий термін окупності інновацій, низький рівень платоспроможного попиту на продукцію тощо [3, с. 808].

Інноваційний розвиток підприємства і пов'язане з ним прискорення впровадження нововведень, розширення ринків збуту нових видів продукції багато в чому визначається не тільки наявністю ресурсів, виробничо-технічним, науковим та інтелектуальним потенціалом, а й розвиненістю інноваційної інфраструктури. Тому, з метою підвищення рівня участі підприємства в перетвореннях інноваційного характеру та просування нових наукових і технічних розробок в процес виробництва й реалізації продукції, необхідно розробляти механізми стимулювання інвестування у створення і розвиток інноваційної інфраструктури підприємства.

Ефективність інвестування в створення і розвиток інноваційної інфраструктури може оцінюватися через зміни універсальності інфраструктури, можливості інфраструктурного забезпечення виробничих потужностей та виробничої мобільності інфраструктури на тлі відносного збільшення інвестицій у створення і розвиток інноваційної інфраструктури суб'єкта господарювання [4, с. 1704].

Так, об'єкти виробничо-технологічної інноваційної інфраструктури підприємств повинні виконувати функції зі створення інноваційної системи, що сприяє генерації нововведень, кінцева мета практичної реалізації яких має бути спрямована на розробку нових технологій з метою поліпшення характеристик продукції і зниження витрат на її виробництво. Основна конфігурація елементів виробничо-технологічної інноваційної інфраструктури в такому випадку має демонструвати кращі питомі показники за капітальними витратами і віддачею на інвестиційні вкладення: зростання операційної рентабельності, зниження питомих капітальних витрат, отримання ефекту економії від масштабу за капітальними й операційними витратами, зниження ризиків затримки будівництва та модернізації виробничих об'єктів.

Об'єкти інформаційно-комерційної інноваційної інфраструктури мають забезпечувати взаємодію підрозділів підприємства із зовнішнім середовищем шляхом оперативного збору, зберігання, обробки і передачі інформації, в тому числі за допомогою нових інформаційних технологій та використання ринкових механізмів.

Складові економіко-правової інноваційної інфраструктури покликані виконувати функції із забезпечення якості продукції, експертизи споживчих претензій та безпеки продукції, сертифікації, ліцензування, захисту інтелектуальної власності.

Фінансова інноваційна інфраструктура належить до складних елементів інноваційної інфраструктури. Завдання її об'єктів полягає в акумулюванні фінансових ресурсів і, на основі прогресивних форм фінансування, забезпеченні підвищення ділової активності, що виражається у зростанні рентабельності та прискоренні оборотності активів.

Інноваційна діяльність належить до ризикованих сфер господарювання, оскільки її процеси включають значний обсяг робіт від виникнення ідеї щодо створення або удосконалення певного продукту чи процесу до її втілення, а завершуються впровадженням результату у виробництво та виходом з інновацією на ринок. У зв'язку з цим передбачити успішність завершення інноваційного циклу у кожному конкретному випадку дуже складно. Тому держави з розвинутою ринковою економікою застосовують певні механізми стимулювання інвестицій у створення і розвиток інноваційного продукту, мета яких полягає у мінімізації ризиків та захисті інтересів суб'єктів інноваційної діяльності.

Таким чином, з метою збільшення обсягу інвестиційних вкладень у підвищення інноваційного потенціалу підприємства необхідне відповідне стимулювання інвестування в створення і розвиток інноваційної інфраструктури. Причому, стимулювання має здійснюватися як на стадії формування інноваційної інфраструктури, що характеризується низькою інноваційною активністю (етап зародження знань, створення інновацій), так і на стадії, коли потрібне залучення інтелектуального капіталу в виробничий процес.

На рис. 1 наведено механізм стимулювання інвестування у створення і розвиток інноваційної інфраструктури підприємства.

Запропонований механізм включає два методи стимулювання інноваційної діяльності: непрямий, тобто стимулювання за рахунок податкових заходів; та прямий метод – державне стимулювання через адміністративні, інфраструктурні та фінансові механізми (відомчий і програмно-цільовий метод).

У країнах з розвинутою ринковою економікою часто запроваджують стимулюючі адміністративні механізми в інноваційну діяльність на таких загальних принципах:

- 1) детально розроблений динамічний та гнучкий, адекватний змінам, що відбуваються в економіці, понятійний апарат та диференціація видів інноваційної діяльності залежно від галузі господарства, у яку вона інтегрована;
- 2) законодавчо закріплена державна інноваційна політика та правовий механізм її забезпечення;
- 3) підстави застосування заходів державної підтримки інновацій є формальними і не залежать від волі держави, проте мають бути передбачені певні застереження [5, с. 23; 6, с. 136].

Стимулювання інноваційної діяльності потребує різностороннього підходу. Необхідно передбачити державні гарантії, такі як цільове державне інвестування, страхування ризиків інноваційної діяльності підприємства, соціальне страхування працівників, задіяних у процесах інноваційної діяльності тощо. Також доцільним вважається застосування до суб'єктів господарювання, зайнятих інноваційними процесами, податкових та митних пільг, інших заходів державної підтримки, що застосовуються у сфері інноваційної діяльності, які можна умовно поділити на економічні та організаційні. Зокрема, до економічних заходів слід віднести державне кредитування, лізинг обладнання та устаткування, необхідного для інновацій, надання субсидій та інші заходи. Організаційні заходи можуть охоплювати запровадження спеціальних програм розвитку інноваційного підприємництва, державне планування інноваційних процесів, проведення тематичних ярмарків тощо. Також іноземні держави особливу увагу приділяють заходам стимулювання кооперації промислових корпорацій у сфері наукових досліджень, а також кооперацію дослідницьких інститутів та університетів з реальним сектором економіки.

Рис. 1. Механізм стимулювання інвестицій у створення і розвиток інноваційної інфраструктури підприємства*

* Побудовано авторами.

До найбільш ефективних методів впливу держави на розвиток інноваційної діяльності належить саме податкове регулювання. Для стимулювання інноваційної діяльності в різних країнах застосовують

різні податкові преференції або їх поєднання, а саме:

- надання дослідницького та інвестиційного податкового кредиту, тобто відтер-

- мінування податкових платежів у частині витрат з прибутку на інноваційні цілі;
- зменшення податку на приріст інноваційних витрат;
 - податкові канікули протягом кількох років на оподаткування прибутку, отриманого від реалізації інноваційних проектів;
 - пільгове оподаткування дивідендів юридичних і фізичних осіб, одержаних на частки корпоративних прав у інноваційних підприємствах;
 - зниження ставок податку на прибуток для замовних та спільних науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт (НДДКР);
 - пільгове оподаткування прибутку, отриманого в результаті використання інновацій;
 - зменшення оподаткованого прибутку на суму вартості приладів і обладнання, які передаються закладам вищої освіти, науково-дослідним інститутам та іншим інноваційним організаціям;
 - зарахування частини прибутку підприємства на спеціальні рахунки з подальшим пільговим оподаткуванням у разі використання на інноваційні цілі [6, с. 137; 7, с. 11].

Податкові пільги на капітальні вкладення зазвичай надають у вигляді інвестиційного податкового кредиту підприємствам, які скеровують інвестиції у впровадження нової техніки, обладнання та технологій. Особливість такої податкової знижки полягає в тому, що вона відраховується від суми нарахованого податку на прибуток, на відміну від звичайних знижок, які відраховуються від суми податків [6, с. 137]. У більшості країн використовують податковий кредит із податком на прибуток, оскільки саме він виконує найбільш стимулюючу функцію, проте відшкодування відбувається лише після введення інновацій в експлуатацію. Слід зазначити, що чинним законодав-

ством України не передбачено застосування податкового кредиту або спеціального режиму оподаткування для інноваційних підприємств. Для України, з точки зору стимулювання суб'єктів господарювання до інновацій, ефективним міг би стати механізм регресивного оподаткування, суть якого полягає у зменшенні ставки податку пропорційно збільшенню прибутку платника.

До інфраструктурного механізму державного стимулювання інноваційної діяльності суб'єктів господарювання можна віднести такі заходи, як: формування інфраструктури ринку інновацій, запровадження системи державних закупівель інноваційної продукції, послуг чи технологій, а також формування ринку кваліфікованих кадрів [8, с. 102].

Фінансовий механізм стимулювання інноваційної діяльності повинен містити інструменти прискорення інноваційного розвитку за допомогою прямого вкладення грошових активів у створення інновацій: безпосереднє надання бюджетних асигнувань суб'єкту інноваційної діяльності; пряме бюджетне фінансування діяльності бюджетних організацій, що займаються розробкою інноваційних технологій; фінансування виконання держзамовлення на НДДКР; встановлення пільгового режиму амортизаційних відрахувань; надання підприємствам можливості для створення вільних від оподаткування резервних фондів, спрямованих на фінансування інноваційної діяльності; створення об'єктів інтелектуальної власності, проектів з формування інноваційної інфраструктури; надання грантів на виконання ініціативних проектів з фундаментальних і прикладних досліджень; надання державного кредиту або надання державних гарантій при отриманні суб'єктами інноваційної діяльності банківських кредитів; субсидування частини відсоткових ставок за кредитами, взя-

тими на інноваційну діяльність; державне стимулювання функціонування фондів венчурного капіталу.

Із перелічених способів фінансового стимулювання інноваційної діяльності в Україні найбільш поширеним є пряме бюджетне фінансування діяльності бюджетних організацій, що займаються розробкою інноваційних технологій, та фінансування виконання держзамовлення на НДДКР.

Так згідно з даними головних розпорядників, у 2019 р. загальний обсяг бюджетного фінансування діяльності у сфері трансферу технологій та стратегічних пріоритетів інноваційної діяльності становив 265789 тис. грн або 97,4% (у 2018 р. – 94,9%) у загальних обсягах бюджетного фінансування інноваційної діяльності та 91,2%, порівняно з 2018 р. [9, с. 5] Реальний обсяг зазначеного фінансування, розрахований як відношення до номінального ВВП, у 2019 р. становив 0,0067% (у 2018 р. – 0,0082%, 2017 р. – 0,0087%), тобто у 2019 р. реальне фінансування стратегічних пріоритетів інноваційної діяльності здійснено на дещо нижчому рівні щодо попередніх років, як і в абсолютних величинах обсягів фінансування. Зазначене фінансування у 2019 р. здійснювалося виключно за рахунків спеціального фонду державного бюджету (у 2018 р. – із загального (0,5%) та спеціального (99,5%) фондів, у 2017 р. також із загального та спеціального фондів з тими ж частками) (табл. 1).

Важливим фактором ефективного впровадження інновації є поведінка персоналу суб'єкта господарювання та його ставлення до неї. Завдання керівників при впровадженні інновацій полягає у формуванні психологічної готовності персоналу, яка виявляється у усвідомленості виробничої та економічної необхідності здійснення інновацій, їх особистої та колективної зна-

чущості, а також способів власного включення у здійснення інновацій.

Що стосується конкретного суб'єкта господарювання, то при розгляді питань управління інноваціями, вибору і реалізації інноваційних стратегій також необхідно враховувати мотиваційні механізми інноваційної діяльності. Мотивація інноваційної діяльності виконує важливе завдання дії на поведінку людини для досягнення цілей інноваційного розвитку. Важливо, щоб усі співробітники підприємства розуміли, що лише при досягненні його цілей можуть бути досягнуті цілі співробітника. Прибуток підприємства є джерелом виплати додаткової винагороди. Вона може бути частково використана для додаткової винагороди співробітників, а якщо прибуток не отриманий, інтереси не будуть досягнуті. Найбільш ефективною вважається така система мотивації, при якій відповідно до можливостей підприємства і потреб співробітників розроблені та реалізуються різноманітні форми мотивації.

Система мотивації повинна надавати кожному співробітнику можливість самостійного вибору способів винагороди відповідно до його індивідуальної шкали цінностей. Умови стимулювання для вищого менеджменту визначають власники підприємства. Вони можуть закладати у систему стимулювання залежність винагороди менеджерів від ефективності та результативності прийнятих ними рішень та керівних дій.

Тому важливим чинником реалізації інноваційного розвитку підприємства є обґрунтована система стимулювання ініціативності роботи персоналу підприємства, оскільки це забезпечить не лише професійне зростання працівників, а й буде рекламою для приваблення креативних кадрів з інших підприємств, дасть можливість формувати новий колектив фахівців та збіль-

Таблиця 1

Бюджетне фінансування трансферу технологій та інноваційної діяльності за стратегічними пріоритетними напрямками у 2017–2019 рр.*

(тис. грн)

Пріоритетні напрями інноваційної діяльності	Усього			у тому числі:					
				загальний фонд			спеціальний фонд		
	2017	2018	2019	2017	2018	2019	2017	2018	2019
1. Освоєння нових технологій транспортування енергії, впровадження енергоефективних, ресурсозберігаючих технологій, освоєння альтернативних джерел енергії	15213	17094	20622	460	475	–	14752	16619	20622
2. Освоєння нових технологій високотехнологічного розвитку транспортної системи, ракетно-космічної галузі, авіа- і суднобудування, озброєння та військової техніки	11710	18729	11567	135	–	–	11575	18729	11567
3. Освоєння нових технологій виробництва матеріалів, їх оброблення і з'єднання, створення індустрії наноматеріалів та нанотехнологій	35979	45315	39894	–	110	–	35979	45205	39894
4. Технологічне оновлення та розвиток агропромислового комплексу	151412	153444	155764	–	–	–	151412	153444	155764
5. Впровадження нових технологій та обладнання для якісного медичного обслуговування, лікування, фармацевтики	4871	5356	5674	–	–	–	4871	5356	5674
6. Широке застосування технологій чистішого виробництва та охорони навколишнього природного середовища	29182	32213	18915	600	801	–	28582	31412	18915
7. Розвиток сучасних інформаційних, комунікаційних технологій, робототехніки	10759	19299	13349	215	–	–	10544	19299	13349
Усього за пріоритетами	259129	291452	265789	1412	1386	–	257717	290066	265789

* Побудовано на основі даних Державної служби статистики України.

шити інноваційний потенціал суб'єкта господарювання (рис. 2).

Враховуючи вищенаведене, розвиток креативності, тобто здатність індивіда до генерування нових ідей і шляхів їх реалізації в економіці, набуває особливого значення. Адже глобальний ринок креативних

індустрій розвивається доволі стрімко та мобільно, що вимагає високих адаптаційних здібностей, щоб відповідати світовим тенденціям.

Таким чином, розвиток та стимулювання інноваційної діяльності має важливе значення для сучасного підприємства.

Рис. 2. Вплив системи стимулювання персоналу на розширення інноваційних можливостей і зміцнення конкурентоспроможності суб'єкта господарювання*

* Побудовано на основі [10, с. 532].

Найважливішою умовою розвитку інноваційної діяльності є єдність інтересів ринку та досягнень науково-технічного прогресу з державною підтримкою, що стимулює підприємства до впровадження інноваційного продукту.

Висновки. У результаті проведеного дослідження виявлено, що носіями інструментів інноваційної політики є техніко-економічні, організаційно-економічні та фінансові процеси на підприємстві, а також участь держави у стимулюванні інноваційної діяльності. Для інструментів інноваційної політики, що діють на основі техніко-економічних процесів, властивим є безпосередній вплив на процеси виробництва, технології, продукцію, що обумовлює найбільш потужний ефект від застосування інновацій. В межах цієї групи інструментів

практично не зустрічається конфліктність у застосуванні, але доволі часто існують певні обмеження щодо сили їх дії. Взаємна мультиплікація інструментів, звуження спрямованості інноваційної діяльності та провадження власних науково-дослідних розробок обумовлена обмеженістю ресурсів підприємств чи обмеженням з боку технологій. Інноваційний процес набагато легше і в більш повному обсязі реалізується у вузькому обсязі технологічних процесів, ніж для виробництва в цілому. Те саме стосується і групи організаційно-економічних інструментів реалізації інноваційної політики підприємств.

Для забезпечення розвитку інноваційної діяльності суб'єктів господарювання необхідне комплексне проведення організаційних заходів на державному рівні,

заснованих на досвіді економічно розвинених країн та спрямованих на: впровадження диференційованого оподаткування, сутність якого полягає у наданні податкової знижки за проведення науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт; встановлення пільгового режиму амортизаційних відрахувань; надання підприємствам можливості для створення вільних від оподаткування резервних фондів, спрямованих на фінансування інноваційної діяльності; створення системи гарантування позик, спрямованих на фінансування створення та впровадження інновацій; вдосконалення законодавчої бази щодо діяльності інвестиційних, зокрема венчурних фондів; поліпшення механізму захисту прав інтелектуальної власності та процедур патентного захисту інновацій; забезпечення комерціалізації результатів наукових досліджень шляхом створення умов для ефективної співпраці наукового та підприємницького секторів у сфері інноваційної діяльності на основі створення технополісів та технопарків; розвиток державно-приватного партнерства в галузі наукових досліджень та інноваційної діяльності, спрямованого на координацію зусиль у питаннях розвитку пріоритетних для держави галузей економіки.

Реалізація запропонованих заходів дасть можливість відновити науково-технічний потенціал країни, створити умови для розвитку інноваційної діяльності суб'єктів господарювання, пристосувати їх до сучасних ринкових вимог та забезпечити конкурентоспроможність на світовому ринку з метою досягнення довгострокового економічного зростання.

Список використаних джерел

1. Adair J. *Leadership for innovation: how to organise team creativity and harvest ideas*. Philadelphia : Kogan Page Publishers, 2007. 144 p.

2. Терешко Ю. В., Петрашевська А. Д. *Економічне обґрунтування інноваційних рішень*. Одеса: ОНАЗ, 2016. 116 с.

3. Шипуліна Ю. С., Силка А. В. *Фактори впливу на процес формування інноваційно сприятливого середовища*. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 13. С. 805–812.

4. Дулатов Р. Р. *Стимулирование инвестирования в создание и развитие инновационной инфраструктуры предприятия*. *Креативная экономика*. 2015. № 12. Т. 9. С. 1703–1712.

5. Duval Romain, Hong Gee Hee, Timmer Yannick. *Financial frictions and the great productivity slowdown*. *IMF Working Paper, International Monetary Fund, Washington, DC*, 2017. 32 p.

6. Вакім В. Е. *Стимулювання інноваційної діяльності: порівняльно-правовий аспект*. *Економічна теорія та право*. 2017. № 2. С. 134–145.

7. Алексеев І. В., Желізняк Р. Й. *Європейський досвід податкового стимулювання інноваційної діяльності*. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Проблеми економіки та управління*. 2012. № 725. С. 7–16.

8. Михайленко Н. О., Манойленко А. М. *Проблеми розвитку інноваційної діяльності в Україні та шляхи їх вирішення на основі досвіду економічно розвинених країн*. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Вип. 28-1. С. 98–102.

9. *Реалізація пріоритетних напрямів інноваційної діяльності загальнодержавного рівня у 2019 році: аналітична довідка*. Київ : Український інститут науково-технічної експертизи та інформації, 2020. 88 с.

10. Карпунь І. Н. *Мотивація і стимулювання інноваційної діяльності підприємства*. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Проблеми економіки та управління*. 2008. № 628. С. 529–533.

References

1. Adair, J. (2007). *Leadership for innovation: how to organise team creativity and harvest ideas*. Philadelphia: Kogan Page Publishers.

2. Tereshko, Yu. V., Petrashevskaya, A. D. (2016). *Ekonomichne obgruntuvannia innovatsiinykh rishen* [Economic justification of innovative solutions]. Odesa: ONAZ [in Ukrainian].

3. Shypulina, Yu. S., Sylka, A. V. (2017). *Faktory vplyvu na proces formuvannia innovatsiino spryiatlyvoho seredovyscha* [Factors influencing the process of forming an innovation-friendly environment]. *Ekonomika i suspilstvo – Economy and Society*, 13, 805–812 [in Ukrainian].

4. Dulatov, R. R. (2015). *Stimulirovanie investirovaniya v sozdanie i razvitie innovacionnoi infrastruktury predpriyatiya* [Stimulating investment in the creation and development of innovative enterprise infrastructure]. *Kreativnaya ekonomika – Creative Economy*, 12, 1703–1712 [in Russian].

5. Duval, R., Hong G. H., Timmer, Y. (2017). *Financial frictions and the great productivity slowdown*. IMF Working Paper, International Monetary Fund, Washington, DC, 32.

6. Vakim, V. E. (2017). *Stymuliuvannia innovatsiinoi diialnosti: porivnialno-pravovyi aspekt* [Stimulation of innovative activity: comparative legal aspect]. *Ekonomichna teoriia ta pravo – Economic Theory and Law*, 2, 134–145 [in Ukrainian].

7. Aleksieiev, I. V., Zhelizniak, R. Y. (2012). *Yevropeyskyi dosvid podatkovoho stymuliuvannia innovatsiinoi diialnosti* [European experience of tax incentives for innovation]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu “Lvivska politekhnikha”. Problemy ekonomiky ta upravlinnia – Bulletin of the National University “Lvivska Politechnika”. Problems of Economy and Management*, 725, 7–16 [in Ukrainian].

8. Mykhailenko, N. O., Manoilenko, A. M. (2018). *Problemy rozvytku innovatsiinoi diialnosti v Ukraini ta shlyakhy yikh vyrishennia na osnovi dosvidu ekonomichno rozvynenykh krain* [Problems of development of innovative activity in Ukraine and ways of their decision on the basis of experience of economically developed countries]. *Prychornomorski ekonomichni studii – Black Sea Economic Studies*, 28-1, 98–102 [in Ukrainian].

9. *Realizatsiia priorytetnykh napriamiv innovatsiinoi diialnosti zahalnodержavnogo rivnia u 2019 rotsi: analitychna dovidka* [Implementation of priority areas of innovation at the national level in 2019]. (2020). Kyiv: *Ukrainskyi instytut naukovotekhnichnoi ekspertyzy ta informatsii* [in Ukrainian].

10. Karpun, I. N. (2008). *Motyvatsiia i stymuliuvannia innovatsiinoi diialnosti pidpriemstva* [Motivation and stimulation of innovative activity of the enterprise]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu “Lvivska politekhnikha”. Problemy ekonomiky ta upravlinnia – Bulletin of the National University “Lvivska Politechnika”. Problems of Economy and Management*, 628, 529–533 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 18.02.2020.